

УДК 324(477)

Омельчук О. А.

ВИБОРЧА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Проблема знаходження оптимальної виборчої системи для України нині вельми актуальна. Доповідь присвячена детальному аналізу сучасної виборчої системи України та прогнозуванню перспектив її розвитку в умовах бікамералізму. Автор пропонує власне бачення можливих змін у виборчій системі України.

Виборча система України в цілому характеризується поєднанням мажоритарної та пропорційної виборчих систем. Хоча домінуючими принципами обрання в органи влади є мажоритарні, українську систему виборів у представницькі органи влади взагалі можна назвати змішаною. Вона поєднує мажоритарну виборчу систему або систему абсолютної більшості (вибори Президента України), мажоритарну виборчу систему відносної більшості (вибори депутатів місцевих, районних та сільських, селищних, міських голів), мажоритарно-преференційну виборчу систему (вибори до обласних Рад) та мажоритарно-пропорційну виборчу систему або змішану (вибори народних депутатів України).

Виборча система в Україні регулюється Конституцією України, Законом України "Про вибори Президента України" 1999 року, Законом України "Про вибори народних депутатів України" 1997 року, Законом України "Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" 1998 року. Порядок формування Верховної Ради Автономної Республіки Крим визначено Конституцією України і законами України, Конституцією Автономної Республіки Крим і нормативно-правовими актами Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Проаналізуємо сучасну виборчу систему України за такими критеріями:

1. Потенційні виборці та виборчі цензи.

Згідно з Законами України "Про вибори Президента України" 1999 року, "Про вибори народних депутатів України" 1997 року, "Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" 1998 року, право обирати мають громадяни України, яким на день виборів виповнилось вісімнадцять років. Не мають права голосу громадяни, визнані судом недієздатними. Окрім цього на місцевих виборах здійснення виборчого права призупиняється для осіб, які за вироком суду перебувають у місцях позбавлення волі, — на час перебування в цих місцях (Закон України "Про ви-

бори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів", стаття 6.2.).

До цензів пасивного виборчого права в Україні належить віковий ценз (на місцевому рівні — 18 років; кандидат у депутати Верховної Ради України — 21 рік; на посаду Президента України — 35 років) та ценз осідлості (кандидат у депутати Верховної Ради України має проживати на території України протягом останніх п'яти років; кандидат на посаду Президента України — протягом останніх десяти років). Окрім цього, всі кандидати мають бути громадянами України та володіти державною мовою.

2. Тип і величина округу (М).

Залежно від того, до якого представницького органу влади проводяться вибори, територія України поділяється на виборчі округи. Так, вибори Президента України проводяться по єдиному загальнодержавному одномандатному виборчому округу, який включає в себе всю територію України ($M=I$) (Закон України "Про вибори президента України", стаття 11).

Вибори депутатів сільської, селищної, міської, районної у місті ради проводяться по одномандатних виборчих округах, на які поділяється вся територія відповідного села, селища, міста, району у місті ($M=I$). Вибори сільського, селищного, міського голови проводяться по єдиному одномандатному виборчому округу, межі якого збігаються з межами села, селища, міста ($M=I$). Вибори депутатів районної ради проводяться по багатомандатних виборчих округах, межі яких збігаються з межами відповідних сіл, селищ, міст районного значення, які є адміністративно-територіальними одиницями, що входять до складу цього району. Загальний склад районної ради визначається з урахуванням кількості територіальних громад адміністративно-територіальних одиниць, що входять до складу району. Згідно зі статтею 6 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його

функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста. Територіальні громади в межах району повинні мати в районній раді рівну кількість депутатських мандатів. При цьому за наявності в районі до 10 (включно) територіальних громад кожна з них має бути представлена в районній раді не менш як 4 депутатами, від 11 до 30 (включно) — 3 депутатами, понад 30 — 2 депутатами. Загальний склад районної ради не повинен перевищувати 120 депутатів. Виходячи з вищенаведеного, величина багатомандатного виборчого округу (М) при проведенні виборів депутатів районної ради може бути виражена проміжком $4 > M > 2$ (величина округу менша або дорівнює чотирьом місцям у районній раді і більша або дорівнює двом місцям). Вибори депутатів обласної ради проводяться по багатомандатних виборчих округах, межі яких збігаються відповідно з межами районів та міст обласного значення, що входять до складу цієї області. Загальний склад обласної ради визначається з урахуванням кількості районів, міст обласного значення, що входять до складу області. Райони, міста обласного значення повинні мати в обласній раді рівну кількість депутатських мандатів. При цьому в разі наявності в області до 15 (включно) районів, міст обласного значення кожний район, місто обласного значення має бути представлено в обласній раді не менш як 4 депутатами, від 16 до 30 (включно) — 3 депутатами, понад 30 — 2 депутатами. При цьому загальний склад обласної ради не повинен перевищувати 200 депутатів. Отже, величина багатомандатного виборчого округу при проведенні виборів до обласної ради становить $4 > M > 2$ (Закон України "Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів", стаття 3,4, 5).

При проведенні парламентських виборів в Україні обирається 450 народних депутатів. З них 225 обирається в одномандатних виборчих округах на основі відносної більшості, 225 — за списком кандидатів у депутати від політичних партій, виборчих блоків партій у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі на основі пропорційного представництва. Отже, величина одномандатних виборчих округів при виборах народних депутатів України становить 1 ($M=1$), а величина багатомандатного загальнодержавного виборчого округу — 225 ($M=225$) (Закон України "Про вибори народних депутатів України", стаття 1).

3. Виборчі бар'єри.

В Україні також використовується практика застосування виборчих бар'єрів. Для реєстрації списку кандидатів у народні депутати в багатомандатному виборчому окрузі політична партія, виборчий блок партій подає до Центральної виборчої комісії, окрім усього іншого підписні листи з підписами не менше 200 тисяч виборців, які підтри-

мують дану політичну партію або даний блок партій. Відповідно до розділу VII Закону України "Про вибори народних депутатів України" 1997 р., списки кандидатів у депутати від політичних партій, виборчих блоків партій, що отримали менше 4 % голосів виборців, які взяли участь у голосуванні, не отримують право на участь у розподілі депутатських мандатів.

Цікавим є і той факт, що згідно зі статтею 28 Закону України "Про вибори Президента України" 1999 року, претендент має бути зареєстрований як кандидат у Президенти України, якщо його кандидатуру підтримають підписами не менш як один мільйон (приблизно 2 %) громадян України, які мають право голосу, в тому числі не менш як 30 тисяч громадян у кожному з двох третин регіонів (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ та Севастополь) України. Лише після цього Центральною виборчою комісією здійснюється реєстрація претендента як кандидата у Президенти України.

4. Тип бюлетеня і механіка голосування.

Незважаючи на неоднорідність виборчих округів, в Україні спостерігається проста процедура голосування із застосуванням нескладного за своєю структурою паперового категоричного бюлетеня. Українському виборцеві надається можливість обрати Президента, сільського, селищного або міського голову, депутата сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради, народного депутата по одномандатному виборчому округу та закритий (оскільки кандидати лише засвідчуються, виборець не може їх преференціювати) список кандидатів у народні депутати України від політичних партій по багатомандатному загальнодержавному виборчому округу. В окремі, спеціально обладнаній, кабінці виборець у квадраті навпроти прізвища уподобаного кандидата або партійного списку робить відповідну позначку "плюс" (+) або іншу, що засвідчує його волевиявлення. У разі не підтримання жодного кандидата або партійного списку виборець має можливість засвідчити це у бюлетені, зробивши відповідну позначку у квадраті навпроти слів: "Не підтримую жодного кандидата" та "Не підтримую жодний партійний список". Після засвідчення свого волевиявлення у виборчому бюлетені, виборець власноруч вкидає його в опечатані виборчі урни, де бюлетені знаходяться до закінчення голосування.

Безумовним елементом зміни, що має довготривалий позитивний вплив на суспільний настрій, є відмова від негативного голосування й запровадження позитивного голосування. Домінанта заперечення, протесту поступилась домінанті вибору. А, враховуючи, що водночас вилучена умова обов'язковості участі в голосуванні не менш ніж 50 % виборців для визнання виборів чинними, з 1998 року

в Україні законодавче закріплене право на вибір, а не обов'язок голосування, який визначав виборче законодавство часів Радянського Союзу [1].

5. Методи переведення голосів у владні повноваження.

В Україні використовуються різні методи переведення голосів виборців у владні повноваження, відповідно до певного представницького органу влади, якому ці повноваження відповідають. Так, згідно з Законом України "Про вибори Президента України" 1999 року, кандидат у Президенти України вважається обраним, якщо він одержав на виборах понад половину (50 % +1) голосів виборців, які взяли участь у голосуванні. Якщо жоден кандидат не набрав більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні, призначається повторне голосування по виборах Президента України по двох кандидатах, які одержали найбільше голосів. Обраним Президентом України вважається кандидат, який в результаті повторного голосування одержав більшу, ніж інший кандидат, кількість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (мажоритарна, або система абсолютної більшості в одномандатному виборчому окрузі) (Закон України "Про вибори президента України", стаття 45.5).

Обраним по одномандатному виборчому округу вважається кандидат у депутати, на посаду сільського, селищного, міського голови, який одержав на виборах найбільшу, порівняно з іншими кандидатами, кількість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (плюральна або система відносної більшості в одномандатному виборчому окрузі) (Закон України "Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів", стаття 46.2).

Обраними по багатомандатному виборчому округу вважаються ті кандидати у депутати районної та обласної рад, які на виборах одержали більшу порівняно з іншими кандидатами кількість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні. При цьому загальна кількість обраних кандидатів не може перевищувати кількості встановлених депутатських мандатів по даному виборчому округу. Наприклад, якщо величина багатомандатного округу дорівнює чотирьом, то з п'яти кандидатів, які балотувались по цьому округу, депутатами стануть лише чотири, що набрали найбільше голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (Закон України "Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів", стаття 46.4).

Згідно з Конституцією Верховна Рада України складається з 450 депутатів. З них 225 обираються по одномандатних округах на основі відносної більшості, а інші 225 — за партійними списками на засадах пропорційного представництва.

Депутатські мандати між політичними партіями, виборчими блоками партій, списки кандидатів у депутати, від яких отримали 4 % або понад 4 % голосів виборців, розподіляються пропорційно кількості отриманих ними голосів. З цією метою обчислюється виборча квота, тобто кількість голосів виборців, необхідна для отримання одного мандата.

Виборча квота вираховується таким чином: кількість голосів у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі, поданих за списки кандидатів у депутати від партій, виборчих блоків партій, що отримали 4 % чи більше голосів виборців, поділяються на число мандатів у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі (тобто 225). Дробові залишки від ділення відкидаються. Далі обчислюється кількість мандатів для кожної партії, блоку партій. Для цього число голосів, поданих за список кожної партії, виборчого блоку партій, поділяється на виборчу квоту.

Дробові залишки використовуються для розподілу мандатів, які залишаються нерозподіленими, Списки від політичних партій, виборчих блоків партій, які мають більші порівняно з іншими дробові залишки, після ділення отримують по одному додатковому мандату, починаючи зі списку, що має найбільший дробовий залишок. У випадку рівності дробових залишків у двох чи більше списках, першим отримує мандат список, за якого віддано більше голосів виборців. У разі, якщо після цієї процедури залишаються мандати, вони розподіляються шляхом повторного застосування цієї методики.

Кандидати від політичної партії, виборчого блоку партій вважаються обраними в порядку черговості у списку, в якому пропускаються кандидати, обрані в одномандатних виборчих округах. Кількість мандатів, отриманих політичними партіями, виборчими блоками партій, є результатом виборів.

На думку деяких вітчизняних політологів, істотними вадами Закону України "Про вибори народних депутатів України" 1997 року можна вважати:

збереження норми, яка й надалі залишає право за трудовими колективами, зборами виборців бути суб'єктами висування;

відсутність норми, яка виключала б можливість виборцям ставити підпис на підтримку одночасно кількох партій;

право представників від партій і партійних блоків одночасно балотуватися кандидатами в депутати як за партійними списками, так і по одномандатних округах;

недосконалий механізм контролю за формуванням і витрачанням коштів на передвиборчу кампанію, а також брак чіткої відповідальності за порушення виборчого законодавства [2].

Вищевказані вади та зауваження стосуються здебільшого організаційних моментів проведення

виборів, як от формування виборчого фонду та контроль за витрачанням з нього коштів або визнання права за трудовими колективами та зборами виборців бути суб'єктами висування. Безперечно, врахування цих та двох інших вищенаведених недоліків, які стосуються проблем набуття партією або виборчим блоком партій необхідної для реєстрації Центральною Виборчою Комісією кількості підписів громадян України та можливості кандидатів балотуватись як за партійним списком, так і по одномандатному виборчому округу, принесуть свої позитивні результати. Але це не так суттєво з точки зору тематики даної роботи, як вади цього закону щодо механізму розподілу депутатських мандатів, тобто встановлення результатів голосування, які, до речі, політологи замовчують.

Вищенаведений механізм переведення голосів, відданих за партійні списки, хоч і є логічно обґрунтованою моделлю та повноправним варіантом у різноманітні йому подібних механізмів, але, на думку автора цієї роботи, безперечно, є недосконалим та не може видаватись довільним з точки зору демократичного ідеалу. Головна проблема, на мою думку, — це недостатня представленість за результатами виборів по виборчим спискам кандидатів від регіонів України. Тобто майже всі 225 депутатів Верховної Ради України, обрані на пропорційній основі (за виборчими списками), є представниками столичної партійної еліти. Навіть якщо партійний список, що подолав чотиривідсотковий виборчий бар'єр, і містить прізвища кандидатів з регіонів, то набраного ним відсотка голосів для розподілу депутатських мандатів, як правило, математично не вистачає всім кандидатам з регіонів, оскільки на перших позиціях у списку здебільшого розташовані прізвища столичної партійної еліти. Так, за результатами виборів у Верховну Раду України 1998 року за партійними списками право на розподіл 225 депутатських мандатів отримали наступні вісім партій: КПУ, що набрала 6 550 353 голоси (24,652 %), за виборчим списком отримала 84 мандати; НРУ — 2 498 262 голоси (9,4021 %), 32 мандати; блок "За правду, за народ, за Україну!" (СПУ та СелПУ) — 2 273 788 голосів (8,5573 %), 29 мандатів; ПЗУ — 1 444 264 голоси (5,4354 %), 19 мандатів; НДП — 1 331 460 голосів (5,0109 %), 17 мандатів; Громада — 1 242 235 голосів (4,6751 %), 16 мандатів; ПСПУ — 1 075 118 голосів (4,0461 %), 14 мандатів; СДПУ(о) — 1 066 113 голосів, 14 мандатів [3].

Для запобігання цьому недоліку, автор пропонує або надати можливість виборцям ранжувати кандидатів у виборчому списку (але тоді процедура голосування якщо не ускладниться, то, принаймні, вимагатиме більше часу, адже виборчий список складатиме 225 осіб, яких треба буде преференціювати; процес підбиття підсумків у цьому випад-

ку також займатиме більше часу), або передбачити в законі про вибори механізм, через який кандидати в депутати від політичних партій або виборчих блоків партій з регіонів (регіональні лідери та активісти партії) отримували б мандати відповідно до відсотка набраних цією партією чи блоком партій у даній області голосів. Завдяки такому механізму та за умов даної виборчої системи Верховна Рада України мала б уявлення про проблеми регіонів і репрезентувала б інтереси не лише столиці.

Існуюча в Україні (мажоритарно-пропорційна) виборча система поклала початок політичної структуризації органів державної влади і місцевого самоврядування. Однак цей процес не досяг бажаного результату, а навпаки, загострив конфлікти як у самому парламенті між різними політичними угрупованнями, так і між виконавчою та законодавчою владою.

6. Пропозиції.

Виникла потреба подальшого законодавчого вдосконалення цього процесу, що має проявлятися у таких моментах:

перехід на пропорційну основу; підвищення рівня виборчого бар'єру; збільшення його величини для партійних блоків; уніфікація виборчих моделей на всіх рівнях формування влади (глави держави, парламенту і місцевих органів самоврядування);

узгодження виборчого законодавства із законами про партії, Кабінет Міністрів, регламент Верховної Ради, яке б закріпило статус правлячих та опозиційних сил, межі їхньої партійної відповідальності перед суспільством [4].

У порівнянні з іншими елементами політичної системи, електоральними правилами найлегше маніпулювати в політичних цілях. Мається на увазі не те, що виборчу систему легко змінити, а те, що інші елементи системи змінити ще складніше.

Абсолютної свободи у виборі виборчих систем не існує. В даному разі вона обмежена місцевими політичними умовами і традиціями. Уявімо, що виникла нова країна, причому її політична еліта розкололась на велике число партій. Тоді для прийняття закону про вибори необхідна підтримка багатьох партій, деякі з яких дуже малі і такі партії навряд чи підтримають виборчий закон, що дає переваги великим партіям за рахунок малих і обмежує шанси останніх на виживання. Якщо ж у політичному житті країни переважають одна або дві найчисленніші партії, в них не буде жодного стимулу вводити в країні пропорційну систему, що дозволить малим партіям стати на ноги і при цьому стримувати силу великих партій.

Те ж саме стосується реформ виборчої системи. Щоб провести таку реформу, звичайно необхідно схвалення членів парламенту. Але це — ті самі люди, яким діюча виборча система вже "від-

служила" добру службу. Навіщо їм прагнути змінити виборчу систему, завдяки якій вони досягли свого теперішнього становища?

Таким чином, виборчі системи вельми інертні. Більшість країн до цього часу дотримуються правил, введених одночасно із всезагальним виборчим правом. Іноді корені інерції занурюються ще глибше. В країні з виразним розшаруванням населення за релігійною ознакою — наприклад, на католиків, протестантів і мусульман,— особливо, якщо це розшарування відіграє важливу політичну роль, можуть виникнути три відповідно орієнтовані партії. В цих умовах не розумно було б приймати виборчу систему, що дає переваги найчисленнішій партії. Адже тоді дві релігійні групи були б постійно позбавлені потрібного представництва, що може спричинити безлад або навіть громадянську війну.

Однак, є приклади реформування виборчих систем. Серйозних коригувань зазнали електоральні формули у Франції у 1958 році і в Північній Ірландії в 1973 році. В 1982 році була здійснена досить радикальна реформа правил проведення виборів у верхню палату японського парламенту. З 1960 року змінилися виборчі системи Австрії і Швеції. Активне обговорення проєктів реформ тривало в багатьох інших країнах [5].

Що ж в Україні? Які перспективи розвитку української виборчої системи?

В 1998 році в Україні було проведено парламентські вибори за новою змішаною виборчою системою. Іншими словами, парламент України перейшов від суто мажоритарної до мажоритарно-пропорційної виборчої системи. Така реформа надала можливість українським політичним партіям претендувати на представництво в парламенті. І хоча з 30 зареєстрованих у виборчому бюлетені партій реально подолали виборчий бар'єр та розподілили 255 мандатів Верховної Ради України лише вісім, проте це дало неабиякий поштовх у розвиток політичної активності суб'єктів української політики, особливо щодо врахування інтересів окремих соціальних верств і прошарків, а також національних меншин, що проживають в Україні.

А що ж далі? Чи можливий перехід української виборчої системи на засади виключно пропорційного представництва, тим більше, що в Верховній Раді України вже розглядався і був прийнятий у першому читанні відповідний закон?

Ймовірно сталося б саме так, якби не результати проведеного 16 квітня 2000 року Всеукраїнського референдуму. Відповідно до них, народ України висловив свою волю створити двопалатний парламент в Україні. Метою цієї роботи не є прогнозування можливих наслідків впровадження двох законодавчих палат в Україні, тому зупинимось детальніше на перспективах розвитку виборчої системи в умовах двопалатності.

Отже, в недалекому майбутньому (2002р.) українським громадянам доведеться обирати депутатів вищого законодавчого органу України за такою схемою: майбутній парламент України налічуватиме 300 депутатів (згідно з результатами вищезазначеного референдуму); частина депутатів складатиме нижню палату, а частина (ймовірно, вищі посадові особи областей, губернатори та голови обласних рад) — верхню (причому, співвідношення кількості депутатів у верхній та нижній палатах не обов'язково має бути 150 на 150). Нині губернаторів областей, а точніше буде сказати — голів обласних державних адміністрацій, призначає Президент України. Однак, члени законодавчого органу не можуть бути призначені, а тільки обрані народом, який вони репрезентують. Тому теперішня посада голови обласної державної адміністрації, за логікою автора даної роботи, може бути виборчою. Система, за якою будуть обиратися представники верхньої палати (вищі посадові особи областей), на мою думку, буде мажоритарною, її доцільність у даному разі обґрунтовується тим, що вибори проводимуться по одномандатному виборчому округу. Якщо величина округу дорівнює 1, видається найдоцільнішим застосування мажоритарних систем абсолютної або відносної більшості, з можливістю застосування двотурового голосування або одностурової системи з перевагами відповідно.

Нижня палата майбутнього вищого законодавчого органу України складатиметься з депутатів безпосередньо обраних виборцями для здійснення виключно законодавчих функцій (у випадку з членами верхньої палати — обрання кандидата відбувається не лише на посаду законотворця, а насамперед на одну з вищих посад області).

В даному разі варіантів розвитку подій стосовно виборів народних обранців існує кілька. Вибори можуть відбуватися на основі мажоритарної, змішаної (мажоритарно-пропорційної) та пропорційної виборчих систем. Україна вже мала досвід обрання народних депутатів за мажоритарною (вибори 1994 року) та змішаною виборчими системами (вибори 1998 року). На мою думку, обирати нижню палату вищого законодавчого органу України було б доцільно на основі пропорційного представництва. Виходячи з того, що верхня палата представляла б інтереси регіонів України, основу нижньої палати мали б складати політичні партії, які визначали б загальну політико-ідеологічну спрямованість держави. В цьому разі територія України була б єдиним загальнодержавним багатомандатним виборчим округом, з величиною, тотожною числу мандатів у нижній палаті. За основу має бути взята списочна пропорційна система із, скажімо, 4 %-вим виборчим бар'єром та відкритим списком. Виборчий бар'єр потрібен для виокремлення з понад сотні

існуючих на сьогодні в Україні політичних партій декілька, які дійсно мають прихильників серед населення. Відкритий список дозволить голосувати не лише за певну партію, а й надавати перевагу окремим із висунутих нею кандидатів. Іншими словами, пропорційна система з відкритими списками надаватиме виборцям можливість змінювати порядок кандидатів, визначений партійними елітами. В сучасних умовах все більшої олігархізації української політики таке "нововведення" дозволило б виборцеві надавати перевагу найдостойнішому кандидату у запропонованому виборчому списку і реально впливати на рівень професійності серед депутатів, обраних до законодавчого органу держави.

Якщо ж виборчі списки будуть закритими, потрібно розподіляти депутатські мандати серед кандидатів, які мешкають у даній області, висунутих у списку політичної партії чи блоку партій, виходячи з відсотка набраних голосів виборців у цій області. Це дасть можливість отримувати місця в нижній палаті парламенту України представникам політичних партій із регіонів відповідно до

популярності політичної партії чи блоку партій у даній області. Таким розподілом депутатських мандатів буде розв'язано проблему, коли більшу частину парламенту складають представники партійної еліти столиці, які не мають уявлення про проблеми регіонів.

Такий стан речей описує лише прогнозовану автором цієї роботи, виходячи з перебігу подій останнього часу, можливу майбутню виборчу систему України, проте не найоптимальнішу. Найоптимальнішим варіантом для України, на мою думку, була б система пропорційного представництва у поєднанні з парламентською формою держави. Тим більше, що у світовій політичній практиці існують приклади реально діючого такого поєднання (більшість країн Західної Європи).

За такої виборчої системи Україна мала б структурований парламент і Кабінет Міністрів, який би формувався з представників обраних до парламенту партій. Тим самим створювалось би гармонійне поєднання виконавчої та законодавчої влад, результатом якого була б реальна співпраця та відповідальність як один перед одним, так і перед народом.

1. Лавринович О. Реформа виборчої системи і парламент України // Право України.— 2000.— № 1.— С. 97—98.
2. Гелей С., Рутар С. Основи політології: Навчальний посібник.— К.: Товариство "Знання", КОО, 1999.— С. 200.

3. Вибори '98: документи, статистичні дані, аналіз.— К., 1998.— С. 58.
4. Гелей С., Вказ. праця.— С. 201.
5. Таагенера Р., Шугарт М. С. Описание избирательных систем // Политические исследования.— 1997.— № 3.— С. 116.

Omelchuk Olexander

UKRAINE'S ELECTION SYSTEM: PERSPECTIVES OF DEVELOPMENT

The problem of finding optimal election system for Ukraine is of great actuality for our days. This paper is dedicated to detailed analysis of contemporary Ukraine's election system and forecasting its development perspectives. The author proposes his own vision of possible changes in the election system of Ukraine.